

MINDENSZENTEK

A mindenszentek vagy mindenszentek napja (röviden mindszent; latinul Festum Omnium Sanctorum) a keresztények ünnepe, az üdvözült lelkek emléknapja, melyet a katolikus keresztény világ november 1-jén tart.¹ Ekkleziológiailag a megdicsőült Egyház (latinul ecclesia triumphans) ünnepe. A még élők a „küzdő egyházat” (ecclesia militans), a már meghalt és tisztítótűzben bűnhődők a „szenvedő egyházat” (ecclesia patiens), az üdvözültek pedig a „diadalmas egyházat” (ecclesia triumphans) képviselik. Az ünnep 741-ben, III. Gergely pápa idején jelent meg először a megemlékezés napjaként. Jámbor Lajos frank császár 835-ben IV. Gergely pápa engedélyével már hivatalosan is elismerte az új ünnepet. A hagyomány szerint egyetemes ünneppé IV. Gergely pápa tette.² A katolikus és az ortodox keresztény egyházak ünnepe Magyarországon 2000-től újra munkaszüneti nap.³⁴

1. kép - Fényesen világítanak az emlékezés lángjai halottak napján

Nem tévesztendő össze a halottak napjával, egyháztanilag a szenvedő Egyház (latinul ecclesia patiens) ünnepével, amit 998 óta tart meg az egyház a következő napon, november 2-án az elhunyt,

¹ Magyar Néprajzi Lexikon / (angol nyelven). mek.oszk.hu. (Hozzáférés: 2018. november 3.)

² A nyugati egyház liturgiájába IV. Bonifác (608–615) pápának köszönhetően került be, aki (miután megkapta a pogány istenek tiszteletére épült római Pantheont) 609. május 13-án „Mária és az Összes Vértanúk” tiszteletére szentelte azt fel. Körülbelül száz évvel később, III. Gergely pápa (731–741) kiszélesítette az ünnepelendők körét: a „Szent Szűznek, minden apostolnak, vértanúnak, hitvallónak és a földkerekségen elhunyt minden tökéletes, igaz embernek” emléknapjává tette mindenszentek ünnepét. Ismét körülbelül száz évvel később, november 1-jére IV. Gergely pápa (827–844) döntése értelmében került át az ünnep. — Mindenszentek Ünnepe (Magyar Kurír internetes katolikus hírportál, 2016. október 31.)

³ Magyar katolikus lexikon > M > Mindenszentek ünnepe, lexikon.katolikus.hu

⁴ Ünneppel emlékezünk halottainkra, mult-kor.hu

de az üdvösséget még el nem nyert, a tisztítótűzben szenvedő hívekért.⁵ Szent Odiló clunyi bencés apát 998-ban vezette be emléknappként. Később a bencés renden kívül is ünnepnappá vált, és a 14. század elejétől a katolikus egyház egésze átvette. Estéjét a halottak estéjének (halottak vigíliájának)⁶ is nevezik, ilyenkor sok helyen hosszan, akár 1-2 órán át szólnak a harangok a halottak emlékeztére.

Az angolszász országokban a Mindenszentek napját megelőző este, október 31. a halloween ünnep (angolul all hallows' evening = „minden szent estéje”).

„E mai napon, szeretteim, mind valamennyi szenteknek emlékeztétét egy közös ünneplésnek vígságával üljük. Mert hitvallásuk minél szilárdabb volt a szenvedésben, annál ragyogóbb most a tisztességben. Lépjünk mi is erre az útra, siessünk a mennyei hazába, melynek polgárai közé felvettünk!”

– Beda Venerabilis

Története

A Mindenszentek ünnepe a római katolikus egyház saját ünnepe, ami a történelem folyamán összekapcsolódott az ősszel tartott ősi kelta Samhain pogány ünneppel is, amelyet azonban már az ókereszténység korában krisztianizáltak. A Samhain pogány ünnep jelentette a kelta népek számára az újév, valamint a tél és a sötétség kezdetét. Úgy hitték, hogy az ünnep éjszakáján az előző évben meghalt emberek lelkei összezavarhatják az élők életét, mivel az év során elhunyt lelkek ezen az éjjelen vándorolnak át a holtak birodalmába. Az emberek a szellemeknek ételt és állatot áldoztak, hogy megkönnyítsék a vándorlásukat.⁷ A keresztény közösségek a hetedik századtól kezdődően egyes helyeken elkezdtek ünnepet tartani az elhunyt valamennyi katolikus szent tiszteletére. Így a pogány halottakra emlékező ünnep Mindenszentek ünnepeként élt tovább.

Britanniának Rómával való kapcsolata idején több, a kelta ünneppel rokon római ünnep is egybeesett, habár nem az őszi napéjegyenlőség körüli időpontban tartották. A római Feralia a holtak emléknapja volt, amelyet február 13–21. között ünnepeltek. Virággal díszítették a sírokat, ételeket és sőt helyeztek rájuk. Ideje alatt bezárták a templomokat, s nem kötöttek házasságot. Úgy hitték, hogy az elhunytak lelke ezekben napokban feljön a sírra, s fogyaszt az ételekből, mert szünetelnek az alvilági büntetések és a manesek (manes = elhunytak lelkei) is pihennek. Február 22-én pedig minden római család megülte a caristiát, a kölcsönös szeretet ünnepét és egymást megajándékozva, vidámsággal oldották föl a Feralia komorságát. A másik római ünnep a Pomona-nap volt, Pomonának a gyümölcsstermésért felelős isteni szellemnek, a gyümölcsfák és kertek istennőjének, numennek az ünnepnapja.

A kereszténység elterjedésekor az őskeresztény gyakorlat az volt, hogy a Biblia kijelentéseivel ellentétes ünnepeket nem fogadtak el, így lehetőség szerint a keresztény szokásokat a pogány ünnepekhez igazították azok elszorvasztása helyett. Így ez a pogány ünnep a keresztény mindenszentek ünnepe lett (omnium sanctorum). III. Gergely pápa a 8. században a korábban május 13-án ünnepelt Szűz Mária és a mártírok (dedicatio Sanctae Mariae ad Martyres) emléknapját november 1-jére helyezte át.⁹

⁵ Mindenszentek -Halottak napja, keresztény.network.hu

⁶ latinul: Vigilia = virrasztás; az éjjeli őrség megnevezése volt a régi Rómában

⁷ A halloween ünnep eredete és hagyományai, csaladivilag.hu

⁸ Halloween, foldrajz.eoldal.hu

⁹ Tíz éve újra munkaszüneti nap mindenszentek ünnepe, uj.katolikus.hu

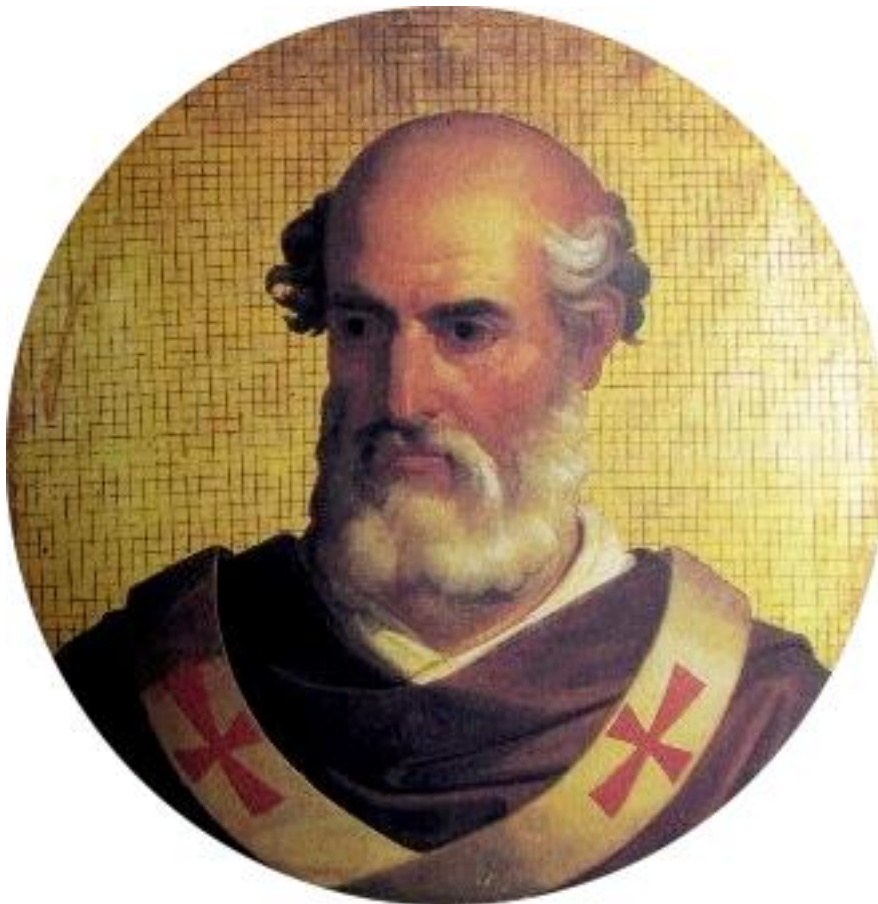
Írországból az október 31-éről november 1-re virradó éjszaka az All Hallow's Eve, „Mindenszentek éjszakája” nevet kapta. November első napja volt a keresztény ünnep napja, All Saints' Day (All Hallow's Day, „Szentek napja”). Később ez a kettő sok helyen összemosódott.

2. kép - Michelangelo: Az utolsó ítélet, freskó, Sixtus-kápolna, Vatikán

A keresztény Keleten már 380-tól megtartották az összes vértanú ünnepeként. A nyugati keresztény egyházban 609-től ünneplik, attól az évtől, amikor IV. Bonifác pápa Rómában átvette és május 13-án Mária és az összes vértanú tiszteletére felszentelte az eredetileg a pogány istenek tiszteletére épült Pantheon.

A 8. században III. Gergely pápa tette a „Szent Szűznek, minden apostolnak, vértanúnak, hitvallónak és a földkerekségen elhunyt minden tökéletes, igaz embernek” emléknapijává. 835-ben IV. Gergely pápa a mindenszentek ünnepét november 1-jére helyezte és egyetemes ünneppé tette, Jámor Lajos frank császár pedig az egész Frank Birodalomban hivatalosan is elismertette.

3. kép - IV. Gergely pápa, aki 835-ben egyetemes ünneppé tette a Mindenszentek ünnepét

A hagyomány szerint VI. Leó bizánci császár terjesztette ki az ünnep hatályát a vértanúkról minden szentre, miután templomot emeltetett szent életű felesége emlékére. Mivel azt nem engedték, hogy a templomot a császárnénak szenteljék, León úgy döntött, hogy a mindenszenteknek dedikálja.

Az egyes egyházakban

A KATOLIKUSOKNÁL

A római katolikusoknál november 1-jén tartott főünnep, a görögkatolikusoknál a húsvét utáni 8. és a pünkösdöt követő 1. vasárnap ünneplik.¹⁰ Ekklesziológiaiilag a diadalmas Egyház (Ecclesia triumphans) ünnepe, amely a mennybe jutott, megdicsőült lelkek társasága. Őket a „szentek közössége”¹¹ köti egybe a földön élő lelkekkel (küzdő egyház, Ecclesia militans) és a tisztítóhelyen szenvedőkkel (szenvedő egyház, Ecclesia patiens).¹²

A katolikus egyházban a mindenszentek napján tartott szentmisék állandó könyörgése: „Mindenható örök Isten, ki megadtad nekünk, hogy egy napon ünnepelhessük minden szentet dicsőségét, arra kérünk, hogy sokszoros közbenjárásukra bőven áraszd reánk irgalmasságodat.”

¹⁰ mindenszentek vasárnapja – Magyar Katolikus Lexikon. lexikon.katolikus.hu. (Hozzáférés: 2020. június 7.)

¹¹ A szentek közössége, katolikus.hu

¹² Magyar katolikus lexikon, Mindenszentek ünnepe szócikk

4. kép - A Genti oltár A bárány imádása című táblaképe¹³

A katolikus litániákban Szűz Mária egyik megszólítása: Mindenszentek Királynéja és a Szép Szeretet Anyja. Ezzel a megszólítással Máriának külön ünnepe van, május 31-e, ami a mindenszentek ünnep középkori dátumával egyezik meg.

A mindenszentek litániája¹⁴ ősi könyörgő imádság, amelynek szerkezete a többi litánia mintája lett.

A KELETI EGYHÁZBAN

A keleti egyházban a 380-as kezdettől megemlékeztek az összes vértanúra, különböző dátumokon. A keleti katolikus egyházakban: Szíriában május 13-án, Antiochiában a pünkösdöt követő első vasárnapon, az örmény egyházban a Szent Kereszt felmagasztalását követő tizedik vasárnap utáni szombaton, a koptoknál pedig október 23-án.

AZ ORTODOXOKNÁL

Míg a Mindenszentek ünnepe a katolikus egyházban az összes üdvözült lélek emléknapja, a reformátusoknál nem egyházi ünnep sem a halottak napja, sem a mindenszentek, mert helytelennek ítélik a katolikus halotti kultuszt, és a katolikus szenteket sem ismerik el. Az evangélikusok megtartják a Halottak napját, de a Mindenszentek ünnepét nem, bár elismerik a szentek létezését. A reformátusoknál a Halottak napi szokások a gyertyagyújtás és sírgondozás új keletű és katolikus hatásra kialakult szokás.¹⁵¹⁶

¹³ Én, János... ezután akkora sereget láttam, hogy meg sem lehetett számlálni. Minden nemzetből és törzsből, népből és nyelvből álltak ott, a trón és a Bárány előtt. Fehér ruhában voltak, a kezükben pálmaággal. Hangos szóval kiáltották: „Üdv Istenünknek, aki a trónon ül, és Báránynak!” (A jelenések könyve 9,7-10).

¹⁴ Mindenszentek litániája Archiválva 2011. július 17-i dátummal a Wayback Machine-ben, adorans.hu

¹⁵ Halottak napja, mindenütt máshogy[halott link], volksgruppen.orf.at

¹⁶ A november elsejei gyertyagyújtás szokása, vasarhely.ro

SZOKÁSOK

Sok európai országban – köztük Magyarországon és valamennyi magyarlakta területen – szokás, hogy az emberek meglátogatják és rendbeteszik elhunyt hozzátartozóik sírját, virágot visznek és gyertyákat, mécseseket gyújtanak mindenszentek napján, illetve a halottak napján. A gyertya fénye az örök világosságot jelképezi, a katolikus egyház szertartása szerint a „temetők nagy keresztjénél, a mindenki keresztjénél” elimádkozzák a mindenszentek litániáját, és megáldják az új síremlékeket. Magyarország egyes vidékein régebben harangoztattak is a család halottaiért. Nálunk a sírok virágokkal és koszorúkkal való feldíszítése a 19. század elejétől terjedt el német katolikus hatásra. E szokást nemcsak a katolikusok, hanem a protestánsok és a nem hívők is átvették. Mivel a krizantém fehér és színes változatai Mindenszentek és Halottak napja körül nyílnak, Magyarországon leginkább ez a virág az, amivel a sírokat díszítik. Az Ipoly menti falvakban, ha valaki nem tud elmenni a temetőbe az otthon gyújt gyertyát a halottja tiszteletére. Régebben azt figyelték, hogy kinek ég el hamarabb a gyertyája, mert a népi hiedelem szerint az hal meg előbb a családban akié előbb elalszik. Vannak, akik a gyertyagyújtás szokásáról kereszténység előtti eredetet feltételeznek. Ők azt tartják, hogy azért gyújtanak lángot a sírokon, hogy a tévelygő lelkek melegedni tudjanak a gyertyák lángja mellett, illetve, hogy visszataláljanak sírjaikba, és ne nyugtalanítsák az élőket.

Magyarországon nagyon sok templomot szenteltek a Mindenszenteknek és sok oltárkép ábrázolja őket. A Mindszent nevet településeknek is adták, mint a Baranya megyei Okrimindszent (ma Kisszentmárton) és Mindszentgodisa, a Szepes vármegyei Szepesmindszent, vagy a Csongrád-Csanád megyei Mindszent.

A mindenszentek tiszteletét őrzi Mindszenty József (Pehm József) hercegprímás neve is, aki 1942-ben magyarosította vezetéknévét Mindszentyre szülőfalujáról, Csehimindszentről felvéve (az y csak külön engedéllyel vehető fel).

Portugáliában, Spanyolországban és Mexikóban szokás, hogy ezen a napon felajánlásokat (ofrendas) tesznek. Spanyolországban hagyományosan ezen a napon előadják a Don Juan Tenorio című darabot.

Az angol nyelvű országokban hagyományosan elhangzik William Walsham How "For All the Saints" („Minden szenteknek”) című himnusza. A legnépszerűbb dallam a himnuszhoz a Ralph Vaughan Williams szerezte Sine Nomine.

Mindenszentek az irodalomban

„Emlék az, ami itt suhan el velem messze, az éjben

Emlék ez a hajó, emlék a város emlék vagyok én

Elszáll és múlnak az évmilliók s nem lesz pillanat, egy se

Robogó légitűzár visszaroanó Lethe-hajók

Ablaka mellől lesve ki fekete ködben

Hogy egymást messe mégegyszer szempillantásra a két út

Elvillanva hogy lássalak s te is, és intsünk az ablakon át

Csak ennyit, szervusz, isten veled, isten veled! élet,

Ifjúság, remegő remény, mámor, félszeg, gyöngye mosoly

Halk, tehetetlen kis tiltakozás az Éjszaka ellen”

– Karinthy Frigyes: Mindszenti litánia (részlet)

„És nem véletlen az se, hogy az egyház épp ide, a tél küszöbére, az elmúlás kezdetére helyezte – s egymás mellé – mindenszentek és halottak napját, ünnepét. Tette ezt nyilván ama nagyszerű ellentmondás jegyében, melynek a halál csak látszata, tartalma azonban az élet, s tegyük hozzá, a szó legigazibb, legemberibb, tehát leginkább szellemi értelmében – élet. Halottaink szeretete elsőrendűen az élet iskolája. Igaz, nem az élet mechanikus folyamatainak, amelyeknek a nagy természet engedelmeskedik, hanem annak a másiknak, mely teremtő ellentmondásként épp a tél küszöbén kezd új munkába, fokozott kedvvel és lelkesedéssel. A külső kép: a hervadásé, a halálé és a menekülésé. Egyedül az ember függeszti szemét a mindenség lankadatlanul működő csillagaira, a távoli és nagy egészre, s azon is túlra...”

– Pilinszky János: A tél küszöbén (részlet)

Forrás

Mindenszentek Wikipedia szócikk: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Mindenszentek>

Képek jegyzéke

1. kép - Fényesen világítanak az emlékezés lángjai halottak napján	2
2. kép - Michelangelo: Az utolsó ítélet, freskó, Sixtus-kápolna, Vatikán	4
3. kép - IV. Gergely pápa, aki 835-ben egyetemes ünneppé tette a Mindenszentek ünnepét	5
4. kép - A Genti oltár A bárány imádása című táblaképe	6

Tartalomjegyzék

Története	3
Az egyes egyházakban.....	5
A katolikusoknál.....	5
A keleti egyházban	6
Az ortodoxoknál.....	6
Szokások	7
Mindenszentek az irodalomban	7
Forrás	9
Képek jegyzéke	10
Tartalomjegyzék	11